ADLİ OLGUYA YAKLAŞIM VE YASAL YÜKÜMLÜLÜKLER

Dr. Öğr. Üyesi Mesut YILMAZ

İnönü Üniversitesi Tıp Fakültesi, Adli Tıp Anabilim Dalı

Hekim sorumluluğu

- **Cezai Sorumluluk**
- **Hukuki Sorumluluk**
- **İdari Sorumluluk**

Ceza Hukuku Açısından Sorumluluk

- **TCK Madde 4:** Ceza kanunlarını bilmemek mazeret sayılmaz.
- Hekimler ve sağlık çalışanları, mesleklerini icra ederken kendilerini ilgilendiren yasal düzenlemeleri ve kanunları bilmekle yükümlüdür.
- Mevzuat hakkındaki bilgi eksikliği, yapılan hatalarda veya ihmallerde bir savunma gerekçesi ya da mazeret olarak kabul edilmez.

Resmi Belge Hükmündeki Özel Belgeler (TCK Madde 210)

- (1) Özel belgede sahtecilik suçunun konusunun, emre veya hamile yazılı kambiyo senedi, emtiayı temsil eden belge, hisse senedi, tahvil veya vasiyetname olması halinde, resmi belgede sahtecilik suçuna ilişkin hükümler uygulanır.
- **(2) Gerçeğe aykırı belge düzenleyen tabip, diş tabibi, eczacı, ebe, hemşire veya diğer sağlık mesleği mensubu, üç aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Düzenlenen belgenin kişiye haksız bir menfaat sağlaması ya da kamunun veya kişilerin zararına bir sonuç doğurucu nitelik taşıması halinde, resmi belgede sahtecilik hükümlerine göre cezaya hükmolunur.**

Resmi belgede sahtecilik (TCK Madde 204)

- (1) Bir resmi belgeyi sahte olarak düzenleyen, gerçek bir resmi belgeyi başkalarını aldatacak şekilde değiştiren veya sahte resmi belgeyi kullanan kişi, iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.
- (2) Görevi gereği düzenlemeye yetkili olduğu resmi bir belgeyi sahte olarak düzenleyen, gerçek bir belgeyi başkalarını aldatacak şekilde değiştiren, **gerçeğe aykırı olarak belge düzenleyen veya sahte resmi belgeyi kullanan kamu görevlisi üç yıldan sekiz yıla kadar hapis cezası ile** cezalandırılır.
- (3) Resmi belgenin, kanun hükmü gereği sahteliği sabit oluncaya kadar geçerli olan belge niteliğinde olması halinde, verilecek ceza yarısı oranında artırılır.

Suçu Bildirmeme (TCK Madde 278)

- (1) İşlenmekte olan bir suçu yetkili makamlara bildirmeyen kişi, bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.
- (2) İşlenmiş olmakla birlikte, sebebiyet verdiği neticelerin sınırlandırılması halen mümkün bulunan bir suçu yetkili makamlara bildirmeyen kişi, yukarıdaki fıkra hükmüne göre cezalandırılır.

Kamu Görevlisinin Suçu Bildirmemesi (TCK Madde 279)

- (1) Kamu adına soruşturma ve kovuşturmayı gerektiren bir suçun işlendiğini göreviyle bağlantılı olarak öğrenip de yetkili makamlara bildirimde bulunmayı ihmal eden veya bu hususta gecikme gösteren kamu görevlisi, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.
- (2) Suçun, adlî kolluk görevini yapan kişi tarafından işlenmesi halinde, yukarıdaki fıkraya göre verilecek ceza yarı oranında artırılır.

Sağlık Mesleği Mensuplarının Suçu Bildirme Yükümlülüğü (TCK Madde 280)

- **(1) Görevini yaptığı sırada bir suçun işlendiği yönünde bir belirti ile karşılaşmasına rağmen, durumu yetkili makamlara bildirmeyen veya bu hususta gecikme gösteren sağlık mesleği mensubu, bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.**
- **(2) Sağlık mesleği mensubu deyiminden tabip, diş tabibi, eczacı, ebe, hemşire ve sağlık hizmeti veren diğer kişiler anlaşılır.**

Görevi Kötüye Kullanma (TCK Madde 257)

- (1) Kanunda ayrıca suç olarak tanımlanan haller dışında, **görevinin gereklerine aykırı hareket etmek suretiyle,** kişilerin mağduriyetine veya kamunun zararına neden olan ya da kişilere haksız bir menfaat sağlayan kamu görevlisi**, altı aydan iki yıla kadar** hapis cezası ile cezalandırılır.
- (2) Kanunda ayrıca suç olarak tanımlanan haller dışında, **görevinin gereklerini yapmakta ihmal veya gecikme göstererek,** kişilerin mağduriyetine veya kamunun zararına neden olan ya da kişilere haksız bir menfaat sağlayan kamu görevlisi, üç aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

Resmi Belgeyi Bozmak, Yok Etmek veya Gizlemek (TCK Madde 205)

- Gerçek bir resmi belgeyi bozan, yok eden veya gizleyen kişi, **iki yıldan beş yıla kadar** hapis cezası ile cezalandırılır.
- Suçun bir **kamu görevlisi** tarafından işlenmesi halinde, verilecek ceza yarı oranında artırılır.

Ticarî sır, bankacılık sırrı veya müşteri sırrı niteliğindeki bilgi veya belgelerin açıklanması (TCK Madde 239/1)

- **TCK Madde 239-(1)** Sıfat veya görevi, meslek veya sanatı gereği vakıf olduğu ticari sır, bankacılık sırrı veya müşteri sırrı niteliğindeki bilgi veya belgeleri yetkisiz kişilere veren veya ifşa eden kişi, şikayet üzerine, **bir yıldan üç yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adlî para cezası** ile cezalandırılır.
- Sağlık hizmeti sunumu sırasında hastaya ait gizli kalması gereken bilgilerin yetkisiz mecralarla paylaşılması bu madde kapsamında yasal sorumluluk doğurur.

Kast - Olası Kast

- **Kast**, suçun kanuni tanımındaki unsurların **bilerek ve istenerek** gerçekleştirilmesidir (TCK 21/1. madde).
- **Olası kast**, suçun kanuni tanımındaki unsurların **öngörülerek** gerçekleştirilmesidir (TCK 21/2. madde).
- Olası kast çerçevesinde değerlendirilebilecek başka bir suç tanımlaması; "Kasten öldürmenin ihmali davranışla işlenmesi" dir (TCK 83/3).

Taksir - Bilinçli taksir

- **Taksir**, **dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırılık dolayısıyla,** bir davranışın suçun kanuni tanımında belirtilen neticesinin **öngörülmeyerek** gerçekleştirilmesi (TCK 22/2. madde)
- **Bilinçli taksir** kişinin **öngördüğü neticeyi istememesine karşın neticenin meydana gelmesi** (TCK 22/3. madde).

Taksirle öldürme (TCK Madde 85)

(1) Taksirle bir insanın ölümüne neden olan kişi, **iki yıldan altı yıla kadar** hapis cezası ile cezalandırılır.

Taksirle yaralama (TCK Madde 89)

(1) Taksirle başkasının vücuduna acı veren veya sağlığının ya da algılama yeteneğinin bozulmasına neden olan kişi, dört aydan iki yıla kadar hapis veya adlî para cezası ile cezalandırılır.

Kasten öldürmenin ihmali davranışla işlenmesi (TCK Madde 83)

- (1) Kişinin yükümlü olduğu belli bir icrai davranışı gerçekleştirmemesi dolayısıyla meydana gelen ölüm neticesinden sorumlu tutulabilmesi için, bu neticenin oluşumuna sebebiyet veren yükümlülük ihmalinin icrai davranışa eşdeğer olması gerekir.
- (2) İhmali ve icrai davranışın eşdeğer kabul edilebilmesi için, kişinin;
- a) Belli bir icrai davranışta bulunmak hususunda kanuni düzenlemelerden veya sözleşmeden kaynaklanan bir yükümlülüğünün bulunması, b) Önceden gerçekleştirdiği davranışın başkalarının hayatı ile ilgili olarak tehlikeli bir durum oluşturması gerekir.
- (3) Belli bir yükümlülüğün ihmali ile ölüme neden olan kişi hakkında, temel ceza olarak, **ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası yerine yirmi yıldan yirmibeş yıla kadar, müebbet hapis cezası yerine onbeş yıldan yirmi yıla kadar, diğer hallerde ise on yıldan onbeş yıla kadar hapis cezasına hükmolunabileceği gibi, cezada indirim de yapılmayabilir.**
- (Hastaya müdahale etmeyip onun ölümüne sebep olmak)

Kasten yaralamanın ihmali davranışla işlenmesi (TCK Madde 88)

- Kasten yaralamanın ihmali davranışla işlenmesi halinde, verilecek ceza üçte ikisine kadar indirilebilir. Bu hükmün uygulanmasında kasten öldürmenin ihmali davranışla işlenmesine ilişkin koşullar göz önünde bulundurulur.
- (Hastaya müdahale etmeyip onun yaralanmasına sebep olmak)

Ötenazi

- Türk Dil Kurumu ötenaziyi, tedavisi mümkün olmayan hastalıklarda, canlıyı ağrı ve acı vermeden öldürme, uyutma olarak tanımlamaktadır.
- Bir başka tanıma göre ötenazi, iyileşmez bir hastalığa yakalanmış kimsenin istemi üzerine, hekim tarafından kişinin hayatına son verilmesidir.
- **İntihara yönlendirme- TCK Madde 84-** (1) Başkasını intihara azmettiren, teşvik eden, başkasının intihar kararını kuvvetlendiren ya da **başkasının intiharına herhangi bir şekilde yardım eden kişi, iki yıldan beş yıla kadar** hapis cezası ile cezalandırılır.

Tıbbi Kayıtların Saklanması ve Arşiv Süreçleri

- **Yataklı Tedavi Kurumları Tıbbi Kayıt ve Arşiv Hizmetleri Yönergesi (Madde 15):** Adli vakalara ilişkin tüm tahlil, tetkik sonuçları ile her türlü kayıt, doküman ve hasta dosyalarının muhafazası zorunludur.
- **Adli Vakalarda Saklama Süresi:** Bu kapsamdaki tüm tıbbi dokümantasyonun yataklı tedavi kurumu arşivinde **en az 20 yıl** süreyle saklanması yasal bir zorunluluktur.

18.10.2019 Tarihli Devlet Arşiv Hizmetleri Hakkında Yönetmelik (Madde 9);

- (1) Yükümlüler; merkez teşkilatında "Kurum Arşivi", taşra, bölge ve yurt dışı teşkilatlarında ise "Merkezi Arşiv"ler kurmakla yükümlüdür.
- (2) Birimler, ihtiyaç halinde güncelliğini kaybetmemiş olarak aktif bir biçimde ve günlük iş akışı içerisinde kullanılan belgelerin belirli bir süre muhafaza edileceği birim arşivlerini oluşturabilir.
- (3) Arşiv mekanlarının oluşturulması ve düzenlenmesinde TS13212 numaralı "Arşiv Mekanlarının Düzenlenmesi" standardı dikkate alınır.
- (4) Belgelerin, kurum arşivi, merkezi arşiv ve varsa birim arşivlerinde bekletilme ve saklama süreleri, saklama planlarında belirtildiği şekilde uygulanır.
- (5) Elektronik ortamda bulunan her türlü bilgi ve belge; erişim, saklama, tasfiye ve transfer edilebilecek şekilde elektronik arşivlerde tutulur.

Hekimin Özel Hukuk (Tazminat) Konusundaki Sorumluluğu

Borçlar Kanunu

- **MADDE 74-** Hâkim, zarar verenin kusurunun olup olmadığı, ayırt etme gücünün bulunup bulunmadığı hakkında karar verirken, **ceza hukukunun sorumlulukla ilgili hükümleriyle bağlı olmadığı gibi, ceza hâkimi tarafından verilen beraat kararıyla da bağlı değildir.** Aynı şekilde, ceza hâkiminin kusurun değerlendirilmesine ve zararın belirlenmesine ilişkin kararı da, hukuk hâkimini bağlamaz.
- **MADDE 49- Kusurlu ve hukuka aykırı bir fiille başkasına zarar veren, bu zararı gidermekle yükümlüdür.**

Vekâlet Sözleşmesi

- **MADDE 502-** Vekâlet sözleşmesi, vekilin vekâlet verenin bir işini görmeyi veya işlemini yapmayı üstlendiği sözleşmedir.
- **MADDE 503-** Kendisine bir işin görülmesi önerilen kişi, bu işi görme konusunda resmî sıfata sahipse veya işin yapılması mesleğinin gereği ise ya da bu gibi işleri kabul edeceğini duyurmuşsa, bu öneri onun tarafından hemen reddedilmedikçe, vekâlet sözleşmesi kurulmuş sayılır.
- (Bir hekimin herhangi bir tedavi ya da ameliyat için yapacağı sözleşme türüdür.)

Eser Sözleşmesi

- **MADDE 470-** Eser sözleşmesi, yüklenicinin bir eser meydana getirmeyi, işsahibinin de bunun karşılığında bir bedel ödemeyi üstlendiği sözleşmedir.
- (Estetik ameliyatlar ve protez yapımı gibi işlemlerde yapılan, hekimin sonuçtan sorumlu olduğu ve yapıtı ayıpsız şekilde teslim etmeyi taahhüt altına alan sözleşmelerdir.)

Hekime suç isnadı için gerekli temel unsurlar;

- Fiilin (veya eylemsizliğin) bulunması
- Hekimin uygulaması (fiil) hukuka aykırı olması
- Sonucunda zarar oluşması
- İlliyet (neden-sonuç) ilişkisi olması

Aydınlatılmış onam

- Bir hastanın kendi sağlık durumuna ilişkin olarak (tanısı, önerilen tedavi yöntemi, alternatif tedavi yöntemleri, tedavi olmadan oluşabilecek durumlar vb.) anlayacağı bir dille, yeterli süre vererek anlatılması ve dışarıdan herhangi bir zorlama olmaksızın kendi iradî seçimiyle bir tedavi ve girişimin kendisine yapılmasını kabul etmesi veya reddetmesidir.
- Hasta veya veli/vasisinin **Aydınlatılmış Onamının olmadığı, eksik veya yanlış bir şekilde olduğu her tıbbi girişim hukuka aykırılık** içermektedir.

Hasta Hakları Yönetmeliği (Madde 15)

Bilgilendirmenin Kapsamı

Hastaya;

- a) Hastalığın muhtemel sebepleri ve nasıl seyredeceği,
- b) Tıbbi müdahalenin kim tarafından nerede, ne şekilde ve nasıl yapılacağı ile tahmini süresi,
- c) Diğer tanı ve tedavi seçenekleri ve bu seçeneklerin getireceği fayda ve riskler ile hastanın sağlığı üzerindeki muhtemel etkileri,
- ç) Muhtemel komplikasyonları,
- d) Reddetme durumunda ortaya çıkabilecek muhtemel fayda ve riskleri,
- e) Kullanılacak ilaçların önemli özellikleri,
- f) Sağlığı için kritik olan yaşam tarzı önerileri,
- g) Gerektiğinde aynı konuda tıbbî yardıma nasıl ulaşabileceği hususlarında bilgi verilir.

Aydınlatma Yükümlülüğünün Ortadan Kalktığı Durumlar

- Hastanın yapılacak işlem hakkında bilgisinin olduğu ya da daha önceden aydınlatıldığı durumlar
- Hastanın ruh ve beden sağlığının olumsuz etkileneceği durumlar
- **Hastanın hayatını tehdit eden acil durumlar**
- Hasta aydınlatmayı istemezse

Çocuk Hastalarda Veli veya Vasinin Tedaviyi Reddetmesi Durumunda Hukuki Yaklaşım

- Kanuni temsilci tarafından rıza verilmeyen hallerde, müdahalede bulunmak tıbben gerekli ise, velayet ve vesayet altındaki hastaya tıbbi müdahalede bulunulabilmesi; Türk Medeni Kanununun 346 ncı ve 487 inci maddeleri uyarınca **mahkeme kararına bağlıdır** (Hastanın Rızası ve İzin, **Hasta Hakları Yönetmeliği Madde 24**).

Çocuk Koruma Kanunu

Kuruma başvuru

- **Madde 6-** (1) Adlî ve idarî merciler, kolluk görevlileri, sağlık ve eğitim kuruluşları, sivil toplum kuruluşları, **korunma ihtiyacı olan çocuğu** Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumuna bildirmekle yükümlüdür. Çocuk ile çocuğun bakımından sorumlu kimseler çocuğun korunma altına alınması amacıyla Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumuna başvurabilir.
- (2) Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu kendisine bildirilen olaylarla ilgili olarak gerekli araştırmayı derhâl yapar.

Hekimlerin görevleri

- Tedavi edici görevleri,
- Koruyucu hekimlik görevleri,
- Adli hekimlik görevleri.

Hekimin Adli Hekim Olarak Sorumluluğu

- Bilirkişilik yoluyla hekimler tarafından yargılama birimlerine verilen sağlık hizmetidir.
- Bilirkişi her şeyi bilmek zorunda mıdır ve hekimin bilirkişiliği reddetme hakkı var mıdır?
- **Hekimin bilirkişiliği GEREKÇESİZ olarak reddetme hakkı yoktur.**
- Ancak ihtiyaç duyduğunda adli hekim farklı uzman görüşü isteyebilir.

Adli Vaka

- **İçerisinde suç unsuru veya şüphesi olan durumdur.**
- Hekim adli vaka olduğundan şüphe ettiği vakayı bildirir.
- Olgunun adli olup olmadığına savcılık veya hakimlik makamı karar verir.
- Adli makamlar bunu değerlendirerek son kararı verirler.

Adli Rapor Düzenlenmesi Gereken Durumlar

- Ateşli silah ve patlayıcı madde yaralanmaları
- Kesici, kesici-delici, delici, kesici-ezici ve ezici alet yaralanmaları
- Trafik kazaları
- Müessir fiiller (etkili eylemler)
- Cinsel saldırılar
- İş kazaları ve düşmeler
- Zehirlenmeler (ilaç, insektisit, boğucu gazlar, gıda vb.)
- Yanıklar
- Elektrik çarpmaları
- Mekanik asfiksi olguları
- İşkence iddiaları
- İntihar girişimleri
- İstismarlar
- **Diğer yaralanmalar**

Adli Olgu Kime Bildirilir?

- Hastanede görevli bir polis memuru bulunuyorsa, buradaki görevli memuruna bildirilmeli.
- Hastanede görevli polis memuru yoksa en yakın karakola veya savcılığa bildirim yapılır.

Acil Serviste Adli Rapor Düzenlenmesi sırasında cevap verilmesi gereken sorular;

- 1 - Basit bir tıbbi müdahale ile giderilebilecek ölçüde hafif olup olmadığı;
- 2 - Başkasının vücuduna acı veren/sağlığının ya da algılama yeteneğinin bozulmasına neden olup olmadığı;
- 3 - Yaşamını tehlikeye sokacak derecede olup olmadığı;
- 4 - Duyularından veya organlarından birinin işlevinin sürekli zayıflaması veya yitirilmesine neden olup olmadığı;
- 5 - Yüzünde sabit ize – yüzünün sürekli değişikliğine neden olup olmadığı;
- 6 - Konuşmada sürekli zorluk / konuşma yeteneğinin kaybına neden olup olmadığı;
- 7 - Gebe bir kadında, çocuğunun vaktinden önce doğmasına / çocuğun düşmesine neden olup olmadığı;
- 8 - Kişinin iyileşmesi olanağı bulunmayan bir hastalığa / bitkisel hayata girmesine neden olup olmadığı;
- 9 - Çocuk yapma yeteneğinin kaybolmasına neden olup olmadığı;
- 10 - Yaralamanın vücutta kemik kırılmasına neden olup olmadığı;

TÜRK CEZA KANUNU'NDA TANIMLANAN YARALAMA SUÇLARININ ADLİ TIP AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ REHBERİ

ADLİ TIP UZMANLARI DERNEĞİ
ADLİ TIP KURUMU BAŞKANLIĞI
ADLİ TIP DERNEĞİ

Haziran-2019
Güncelleme Editörleri:
Prof. Dr. Yasemin Balcı (Adli Tıp Uzmanları Derneği)
Prof. Dr. Başar Çolak (Adli Tıp Uzmanları Derneği)
Dr. Öğr. Üyesi Kağan Gürpınar (Adli Tıp Kurumu)
Uz. Dr. Nurettin Nezih Anolay (Adli Tıp Derneği)

- Adli olguların tetkik, grafi ve raporlarının arşivlenmesindeki özensizlik
- Adli raporun üç nüsha değil tek nüsha yazılması
- Tıbbi terimlerin gereğinden fazla ve açıklamasız, anlaşılmaz şekilde kullanılması
- Raporun numarası, tarihi ve saatinin yazılmaması
- Hekimlerin basit tıbbi müdahale, yaşamsal tehlike, kemik kırıklarının hayat fonksiyonlarına etkisinin skorlanması, yüzde sabit iz, duyu-organlarının tamamen ya da kısmen yitirilmesi, cezai ve hukuki ehliyet gibi temel adli tıp kavramlarını bilmemesi veya yanlış bilmesi
- **Yara tanımlanmasındaki eksik ve yanlışlar (yaranın ebatları, derinliği, açıları, kuyruğu, nasıl bir aletle (kesici, delici, ezici, kesici-delici, kesici-ezici) oluşmuş olabileceği)**
- Bilimsel olmayan subjektif ifadeler kullanılması
- Psikiyatrik muayenenin atlanması
- Bulguların vücut diyagramında işaretlenmemesi

Adli rapor yazılırken en sık karşılaşılan problemler;

- Hekimlerin herhangi bir sebepten (ilgisizlik, adli tıp konusundaki yetersizlik vs.) adli rapor yazmaktan kaçınması
- Adli raporun zamanında yazılmaması
- Hekimin kendi uzmanlık alanı haricindeki (konsültasyon istenmesi gereken) olgular hakkında rapor düzenlemesi
- **Adli raporun karmaşık, düzensiz, okunaksız yazılması**
- Adli olguya kati rapor düzenlenebilecekken geçici rapor düzenlemek
- Olayla ilgili yeterince bilgi sahibi olunmadan, tam muayene etmeden, daha önceki tıbbi evrakları incelemeden rapor yazılması
- Gerekli tetkiklerin (biyokimya, radyoloji) istenmeden rapor yazılması